

Голові спеціалізованої
вченої ради К 26.891.02
в Інституті підготовки
кадрів державної служби
зайнятості України
д. держ. упр., професору
Р.В.Войтович

ВІДГУК

офіційного опонента, кандидата наук з державного управління Друка Юрія Ярославовича, на дисертацію Петракової Катерини Олегівни “Теоретико-методологічний аналіз взаємозв’язку економіки і політики у державному управлінні” подану до захисту у спеціалізовану вчену раду К 26.891.02 в Інституті підготовки кадрів державної служби зайнятості України на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.01 – теорія та історія державного управління

Актуальність обраної теми. Взаємодія економіки й політики у процесі державотворення є одним із найактуальніших питань у державному управлінні та посідає особливе місце в сучасних наукових дослідженнях у галузях знань економіки, політології та державного управління. Надзвичайно важливе значення це питання має для країн, які перебувають у перехідному стані та рухаються в напрямі розбудови соціальної правової держави, що зумовлено необхідністю заміни централізованої адміністративно-командної системи державного управління на демократичну. За цих умов одним із проблемних питань, що потребують вирішення, є відсутність упорядкованої та виваженої системи послідовних дій щодо виходу з кризи, узгодженої програми соціально-економічних реформ, яка мала б не декларативний характер, а ґрунтувалась на основі реальних соціально-економічних індикаторів з певною послідовністю дій, організованою системою моніторингу, контролю тощо. У цьому контексті дослідження К.О.Петракової, метою якого визначено проведення теоретико-методологічного аналізу відповідного зарубіжного й вітчизняного досвіду побудови взаємозв’язку економіки та політики в контексті державно-управлінського впливу, а також розробка на цій основі практичних

рекомендацій щодо вдосконалення напрямів реформування державного управління в перехідному суспільстві, безперечно, є актуальним і вкрай перспективним.

Зв'язок дисертаційного дослідження з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана в руслі науково-дослідних робіт Національної академії державного управління при Президентові України у межах комплексного наукового проекту Національної академії державного управління при Президентові України “Державне управління та місцеве самоврядування” (ДР №0199U002827) в рамках науково-дослідних робіт кафедри філософії, теорії та історії державного управління за темою “Сучасні проблеми державотворення в управлінні: теоретико-методологічні, практичні аспекти” (ДР № 0115U004072), роль автора у виконанні якої полягала в обґрунтуванні теоретико-методологічних аспектів взаємозв'язку економіки та політики в державному управлінні.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Аналіз змісту дисертації та автореферату дозволяє зробити висновок про те, що до захисту представлена дисертаційна робота, в якій відображено теоретико-методологічний аналіз відповідного зарубіжного й вітчизняного досвіду побудови взаємозв'язку економіки та політики в контексті державно-управлінського впливу, розроблено на цій основі практичні рекомендації щодо вдосконалення напрямів реформування державного управління в перехідному суспільстві.

Зміст роботи, основні наукові положення, висновки і рекомендації наукового дослідження сформульовані авторкою самостійно, мають достатній рівень обґрунтованості та вірогідності. Визначені мета, завдання, об'єкт і предмет дослідження, а також застосування адекватної науковій проблемі інформаційно-аналітичної та довідникової бази, дали змогу здійснити її цілісний розгляд, зробити важливі теоретичні узагальнення та сформулювати висновки. Виклад матеріалу відповідає структурі дисертації. Теоретична

обґрунтованість, використання багатої джерельної бази і різноманітних підходів і методів дослідження зумовили його наукову новизну, теоретичне і практичне значення.

Обґрунтованість наукових положень, представлених у дисертаційній роботі, забезпечена опорою на фундаментальні положення філософії, теорії державного управління, економіки, політології, соціології тощо, зокрема, використання загальнонаукових та конкретно наукових принципів і методів пізнання, а також діалектичного, історико-порівняльного, структурно-функціонального та системного підходів до трактування досліджуваного феномену, аналізу його сутності та змісту. Методологічну базу дослідження склали 293 джерел українських та зарубіжних учених, із них 16 – англійською мовою, в тому числі дисертаційні дослідження з державної служби вітчизняних науковців, монографії, публікації в наукових періодичних виданнях та Інтернет-ресурси.

У першому розділі дисертаційного дослідження “Теоретико-методологічний аналіз взаємозв’язку економіки і політики у державному управлінні” здійснено ретроспективний історико-філософський аналіз взаємодії економіки й політики в контексті систематизації основних економіко-політичних теорій останніх століть та їх методологічних засад, розроблено періодизацію української економіко-суспільної думки, систематизовано етапи перехідного стану українського суспільства в умовах незалежності.

У рамках дослідження ключове значення відіграють теоретичні напрацювання стосовно шляхів лібералізації політико-економічних процесів транзитивних держав, зокрема стосовно рівня соціального капіталу суспільства як його потенціалу. При визначенні ступеня ефективності економічної політики та державної політики взагалі на перший план виступають соціальні індикатори, такі як довіра, соціальний капітал, соціальний добробут, сталий людський розвиток. Ця тенденція є надзвичайно важливою в контексті дослідження взаємозв’язку економіки й політики в рамках розвитку власне українського суспільства.

Історична періодизація перехідного стану українського суспільства відповідно до базових засад державно-управлінського впливу на економічні й соціальні процеси визначає стан і перспективу демократизації суспільних процесів, що полягає у формуванні та зміцненні громадянського суспільства як основи сталого розвитку.

У другому розділі “Взаємозв’язок економіки і політики як функціональна складова розвитку сучасної системи державного управління” розкрито характер взаємозв’язку економіки й політики у державному управлінні в умовах сталого людського розвитку як показника цивілізованості суспільства, з’ясовано сутність соціально-економічних аспектів трансформаційних реформ.

Визначено роль та місце політики в державному управлінні, що характеризується складною взаємозалежністю цих понять, які об’єднує загальна природа походження, пов’язана з феноменом влади. Сучасний понятійний апарат політико-адміністративної діяльності еволюціонує в напрямі зміщення акцентів на публічно-громадський рівень мережевих міжінституційних горизонтальних і вертикальних зв’язків у суспільстві, що зумовлено тим, що за умови лібералізації суспільних процесів зростає кількість “учасників” взаємодії приватного й публічного сектору в рамках соціальної системи суспільства.

Доведено, що в процесі еволюції розвитку економічних систем розвинених держав важливу роль відіграє конкурентоздатність ринкової економіки, яка обумовлюється не наявністю чи відсутністю державного регулювання, а наявністю в суспільстві певного обсягу соціального капіталу, достатнього для того, щоб дозволити самоорганізацію бізнесу, корпорацій, інших економічних структур. Це, зокрема, передбачає формування такої системи управління основними суспільними процесами, за якої можливо було б витримувати необхідний баланс між регулюючим впливом держави та вільним перебігом “здорових” ліберальних процесів.

У третьому розділі “Оптимізаційні напрями реформування державного управління в умовах перехідного суспільства” проаналізовано взаємодію влади

з громадськістю в системі формування, прийняття та реалізації економіко-політичних рішень як складову частину формування громадянського суспільства і правової держави, визначено основні напрями підвищення її ефективності.

Відповідно до завдань дисертаційної роботи, ідентифіковано шляхи соціально-економічного розвитку країн з огляду на культурно-історичні особливості менталітету їх громадян, що має ключове значення в контексті свідомого формування стратегічно визначених моделей суспільства. Так, історико-ментальні особливості взаємодії влади з громадськістю стосовно прийняття управлінських рішень в українському суспільстві упродовж тривалого періоду зумовлені системними інституційними “прогалинами”. Жодна реформа органів публічної влади не стане вирішальним чинником підвищення ефективності державного управління як організуючого впливу на суспільні процеси без налагодження взаємодії організаційно-управлінських структур держави із розвиненими громадянськими інститутами. Взаємна довіра, формування партнерських відносин громадськості й держави, формування відповідного нормативно-правового поля є умовою ефективної співпраці, а громадська ініціатива в державотворенні є запорукою успішного діалогу.

У висновках викладено результати комплексного теоретико-методологічного аналізу досліджуваного явища та визначено пріоритетні напрями і завдання з оптимізації взаємозв'язку економіки й політики в державному управлінні. Їх обґрунтованість підтверджується апробацією та використанням органами державної влади, про що свідчать відповідні акти та довідки про впровадження.

Таким чином, наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані в дисертації, обґрунтовані на належному науково-теоретичному рівні.

Достовірність та наукова новизна одержаних результатів.
Достовірність результатів, одержаних упродовж виконання дисертаційної

роботи (2010-2014 р.р), досягнута завдяки чітко визначеним меті, завданням, предмету, методології дослідження, якісному аналізу і узагальненню теоретичного та емпіричного матеріалу та нормативно-правової бази.

Дисертаційна робота К.О.Петракової відзначається змістовністю та збалансованістю структурних компонентів.

Наукова новизна роботи полягає в обґрунтуванні шляхів вирішення важливої наукової державно-управлінської проблеми – підвищення ефективності співвідношення сучасного постмодерного суспільства і держави.

Авторкою узагальнено наявні підходи й результати наукових досліджень з даної проблематики, а саме: розкрито взаємодію економіки та політики в державному управлінні у контексті сучасних дослідницьких підходів (економічного лібералізму та інституціоналізму), в умовах трансформаційного періоду України, в результаті чого доведено, що концепція інституціоналізму найбільш повно враховує аспекти взаємодії економіки й політики у суспільстві як інтегровану безперервну взаємодію різних інститутів. На цій основі дисертанткою ідентифіковано основні закономірності побудови взаємозв'язку між економікою та політикою як суспільних категорій у контексті соціального й національного розвитку держави.

Містить новизну і розроблене дисертанткою уявлення про зміст конструкту “довіра населення до влади як умова зміцнення соціального капіталу шляхом сприйняття населенням економічних реформ” як основи формування політичного курсу. В основу конструкту, як свідчать результати дисертаційного дослідження, покладена наукова концепція інституціоналізму стосовно підвищення рівня соціального капіталу суспільства як наряду забезпечення досягнення сталого розвитку суспільства.

Дисертанткою також удосконалено змістовні характеристики перехідності як властивості економічного, політичного й соціального устрою сучасної України шляхом визначення перспективних можливостей удосконалення взаємодії його інститутів.

У дисертації набула подальшого розвитку історична періодизація перехідного стану українського суспільства відповідно до базових засад державно-управлінського впливу на економічні й соціальні процеси, яка визначає стан і перспективу демократизації суспільних процесів, що полягає у формуванні й зміцненні громадянського суспільства як основи сталого розвитку, сутність кореляції змісту трансформаційних реформ українського суспільства із тенденціями сучасних геополітичних процесів у контексті набуття нових форм владних відносин під впливом глобальних світових інституційних перетворень, яка полягає в тому, що саме трансформаційний потенціал суспільства здатний протистояти сучасним глобалізаційним викликам, організаційний аспект взаємодії влади з громадськістю в системі формування, прийняття та реалізації економіко-політичних рішень як складової частини формування громадянського суспільства та правової держави, що засвідчив пріоритетність підвищення рівня довіри між суспільними інститутами як визначальний аспект демократизації соціально-економічних процесів.

Повнота викладу основних положень дисертації в опублікованих працях. Основні результати дисертаційного дослідження викладені в 19 публікаціях, у т.ч. у 5 статтях, опублікованих у наукових фахових виданнях із державного управління. Наукові праці та автореферат повною мірою відображають основні положення та результати дослідження.

Теоретична та практична значимість дисертаційної роботи.

Теоретична цінність дисертаційного дослідження К.О.Петракової полягає в тому, що вони надають можливість для запровадження нових підходів до реформування державного управління з метою ефективного вирішення проблем суспільства. Рекомендації та пропозиції щодо оптимізації взаємодії влади з громадськістю в системі формування, прийняття та реалізації економіко-політичних рішень, які сформульовані автором на підставі проведеного дослідження, використані центральними та місцевими органами державної влади у процесі оптимізації структури управління суспільним розвитком.

Окремі наукові положення та рекомендації дослідження використовуються на практиці, що підтверджено довідками про впровадження (виконавчий комітет Обухівської міської ради Київської області, Голосіївська районна в місті Києві державна адміністрація, виконавчий комітет Української міської ради Обухівського району Київської області).

Наукові узагальнення, висновки, рекомендації, що містяться в дисертації, можуть бути використані також у подальших дослідженнях взаємозв'язку економіки і політики у державному управлінні.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності та відповідності встановленим вимогам. Дисертація К.О.Петракової є самостійною, завершеною працею, яка виконана на належному теоретичному рівні, написана з дотриманням вимог наукового стилю викладу, її розділи пов'язані між собою структурно і змістовно. Зміст автореферату та основні положення дисертації ідентичні.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації. В цілому відзначаючи позитивні сторони поданої до захисту дисертації, необхідно висловити деякі зауваження і побажання:

1. Підрозділ «Взаємодія влади з громадськістю у системі формування, прийняття та реалізації економіко-політичних рішень» (п. 3.3) містить значну кількість нормативно-правових актів та організаційних процедур, які регламентують взаємодію влади з громадськістю, однак, у дисертації не чітко висловлена авторська позиція стосовно них.

2. На нашу думку, в контексті дисертаційного дослідження доцільно було б навести та обґрунтувати авторську інтерпретацію умов і ознак громадянського суспільства, які аналізується на підставі визначень окремих науковців на стор. 161-166 дисертаційного дослідження.

3. Запропоноване оновлення Національної програми правової освіти населення та заходів щодо її виконання шляхом практичного застосування (Розділ 3) принципів “доброго врядування”, зокрема – об'єднання міжсекторального потенціалу, запровадження системи контролю, моніторингу

результативності й зворотного зв'язку між секторами потребує, на нашу думку, деякого уточнення в частині суб'єктів реалізації, а також конкретного змістового розшифрування.

4. Виокремлені у висновках шляхи формування мережевого суспільного середовища із горизонтальними зв'язками на зміну низько структурованої, вертикально побудованої конструкції міжсекторальної взаємодії в рукописі дисертації не достатньо обґрунтовані.

Висловлені зауваження та пропозиції носять, в основному, дискусійний характер і не знижують загальної позитивної оцінки наукового дослідження, яке в межах визначених мети та завдань є цілісним, завершеним дослідженням актуальної теоретичної та практичної проблеми державного управління. Істотних зауважень щодо оформлення дисертації немає. Мають місце окремі стильові помилки.

Загальний висновок. Враховуючи актуальність, новизну наукових результатів, їх обґрунтованість і достовірність, а також практичну цінність сформульованих положень і висновків, вважаємо, що дисертаційна робота «Теоретико-методологічний аналіз взаємозв'язку економіки і політики у державному управлінні» відповідає вимогам пункту 11 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567, а її автор – Петракова Катерина Олегівна заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.01 – теорія та історія державного управління.

Офіційний опонент:

Керуючий філії АТ "Укрексімбанк" **М. Івано**

Франківськ, кандидат

наук з державного управління

Ю.Я.Друк